

Conrad Hauser og Byggeforsholdene i København.

Af

Marcus Rubin.

I »Personalhistorisk Tidsskrifts« første Hæfte for iaar har Arkivsekretær Grove meddelt en Opsats om Konferensraad C. Hauser, efter hvem Hausergade og Hauserplads har faaet Navn*). I denne Opsats forekommer følgende Passus (Pg. 18): »Kontorchef Rubin har i sin Bog 1807—14 karakteriseret Bygningerne i denne her omtalte Periode med Ordene præmierede Smaalejlighedskaserner, opførte med Ler af Brokker og Halvsten, med tynde Bjælker, paa Forhaand forsynede med Jærnkramper for ikke at brase sammen, med gennemsnitlig kun 4 Alens høje Lejligheder . . ., men denne strænge Dom rammer imidlertid ikke Hauser«.

Før jeg saa Hr. Groves Artikel, havde jeg læst en Anmeldelse af den i et Blad, hvor det fremhævedes som særlig interessant, at den overfor min »affejende« Dom over Datidens Byggeforshold havde paapeget de Hauserske Bygningers Fortrinlighed. Nu har Hr. Grove ikke skrevet, at min Dom var affejende, men kun

---

*) Se Rubin 1807—14 Pag. 470, jfr. Frederik VI's Tid Pg. 596.

Conrad Hauser og Byggeforsøholdene i København.

Af

Marcus Rubin.

I »Personalhistorisk Tidsskrifts« første Hæfte for iaar har Arkivsekretær Grove meddelt en Opsats om Konferensraad C. Hauser, efter hvem Hausergade og Hauserplads har faaet Navn*). I denne Opsats forekommer følgende Passus (Pg. 18): »Kontorchef Rubin har i sin Bog 1807—14 karakteriseret Bygningerne i denne her omtalte Periode med Ordene præmierede Smaalejlighedskaserner, opførte med Ler af Brokker og Halvsten, med tynde Bjælker, paa Forhaand forsynede med Jærnkramper for ikke at brase sammen, med gennemsnitlig kun 4 Alens høje Lejligheder . . ., men denne strænge Dom rammer imidlertid ikke Hauser«.

Før jeg saa Hr. Groves Artikel, havde jeg læst en Anmeldelse af den i et Blad, hvor det fremhævedes som særlig interessant, at den overfor min »affejende« Dom over Datidens Byggeforsøhold havde paapeget de Hauserske Bygningers Fortrinlighed. Nu har Hr. Grove ikke skrevet, at min Dom var affejende, men kun

---

*) Se Rubin 1807—14 Pag. 470, jfr. Frederik VI's Tid Pg. 596.

stræng; imidlertid turde det ikke blot være vedkommende Anmelder, der har opfattet stræng — for stræng, og da Sagen har nogen almindelig Interesse, vil jeg dog meddele, at Dommen slet ikke er min, men det, længst hedengangne, kgl. danske Kancellis.

I Kancelliets Forestilling til Kongen af 18. Septbr. 1810 (der selvfølgelig citeres i min Bog) hedder det nemlig: »Strax efter Bombardementet i Aaret 1807 steg Kalk betydeligen i Pris her i Staden, og i de senere Aar har den næsten ikke været at bekomme. Brugen af Ler til Bygningers Opførelse er desaarsag nu næsten ganske almindelig. Allerede i Begyndelsen af Sommeren 1809 gjorde Stadsbygmesteren Kancelliet opmærksom derpaa . . . , da enhver Entreprenør fandt sin Regning ved, naar en af Ler opført Bygning udvendig var pudset og indvendig tapetseret, at sælge den for god Grundmur . . . Kancelliet kunde vel, med Hensyn til den offentlige Sikkerhed, ikke andet end ønske, at den indførte Brug af Ler til Bygningers Opførelse aldeles maatte afskaffes; men paa den anden Side fandt man det ikke mindre vigtigt for det Offentlige, at den afbrændte Del af Staden snart maatte rejse sig af sine Ruiner. . . . For nogle Uger siden indtraf det Tilfælde, at en Bygning i Peder Hvidtfeldtstræde styrtede sammen. . . . Dette Tilfælde foranledigede Stadsbygmesteren til paany at bringe hin Sag om Lers Anvendelse i Bevægelse. . . . Paa en Tid som nærværende, da man af Mangel paa Mursten og Kalk opfører 3 à 4 Etages høje Bygninger med Murstens-Brokker, som man forbinder med Ler; da man, formedelst Tømmerets overdrevne Dyrhed, anbringer yderst svage Bjælker i svære Bygninger, synes den offentlige

Sikkerhed nødvendigen at fordre . . . 1) at de, der ville opføre Bygninger med Ler, skulle være pligtige til at opføre alle Ydermure og Gavle $\frac{1}{2}$ Sten tykkere end ved Pl. 4. Juli 1795 er paabuden, og at opføre alle udvendige Fundamenter indtil Overkanten af Sokkelen med Kalk, samt ikke at opføre Ydermur af Halvsten eller Bjælker alene . . . , 2) at der til Bygninger ikke maa bruges ringere Bjælker end . . . , 3) at der paa hver anden Bjælke skal anbringes et Jærnanker, samt at Gavlene skulle befæstes mod Bjælkerne med lige Ankere . . . » — Denne Indstilling approberedes ved kgl. Resol. af 24. Septbr. 1810.

I en tidligere Kancelliforestilling, af 6. Januar 1810, hed det med Hensyn til Værelsernes Højde i de nye Bygninger, »at det i nærværende Tidspunkt er nødvendigt at bygge 4 Etager og Kælder, ifald Vedkommende skulle blive nogenlunde sagesløse for Bygningsomkostningerne . . . Men skulle 4 Etager og Kælder anbringes i Bygninger af 18 Alens Højde, kan hver Etage ikke blive højere end 3 Alen 9 Tommer, ved at antage Kælderen $2\frac{1}{2}$ Alen over Fortovet og $\frac{1}{2}$ Alen til hvert Bjælkelag. — Det indstilledes derfor, og approberedes ved kgl. Resol. af 10. Januar, at man, om endog Gaden var under 18 Alens Bredde, skulde have Ret til at opføre Bygninger af 21 Alens Højde. Paa denne Maade kunde man altsaa faa 4 Alens høje Værelser.

Endelig bestemte Pl. 17. Marts 1812, efterfulgt af en Række lignende Anordninger, at Enhver, der inden en vis Tid opførte Boliger for Middelstandsfolk, skulde have Skattefrihed for en Aarrække og andre tilsvarende Lettelser.

Man vil saaledes se, at ethvert Ord i den ovenstaaende af Hr. Grove citerede Passus er i Overensstemmelse med de faktiske og af Datiden officielt anerkendte Forhold. Selvfølgelig forhindrer dette imidlertid ikke, at en velstaaende Købmand som Hauser i et Hjørne af Byen har rejst en fire à sex Huse af solidere og bedre Beskaffenhed, og dette maa naturligvis Personalhistorikeren fremdrage, men Rigtigheden af, hvor slet man i Almindelighed byggede — d. v. s. maatte bygge, for at det skulde betale sig — bekræftes da ogsaa af, at denne Bygherre kom saa galt fra sin Spekulation, at han blev en ødelagt Mand derved.

Fra Christiansborg Slot og Frue Kirke ned til Hvermands Bolig byggede man i hine Tider tarveligt og fattigt, til liden Baade for Haandværk og Industri, Kunst, Smag og Comfort. Dette er ingen Dadel imod Tiden, thi hvor der Intet er, har Kejseren tabt sin Ret, men selve Faktum vil man ad mange Veje kunne overbevise sig om.
